

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

**Veiledning
til
standardkontrakt for oppdragsforskning**

14. juli 2006

INNHOLDSFORTEGNELSE

1. PARTER.....	2
2. OPPDRAGET.....	2
3. UNDEROPPDRAG.....	2
4. BETALING, BUDSJETT OG REGNSKAPSFØRING.....	3
5. VALG AV TILNÆRMING/METODE OG KVALITETSSIKRING.....	3
6. ORIENTERING/RAPPORTERING.....	3
8. FORSIKRING.....	4
10./11. OFFENTLIGGJØRING OG TAUSHETSPLIKT.....	4
12. RETTIGHETER TIL FORSKNINGSRESULTATER.....	6
13. VURDERING AV OPPDRAGET.....	5

Dette dokumentet fungerer som en veiledning for parter som skal inngå avtale om forskningsoppdrag og som benytter Standardkontrakt for oppdragsforskning. Standardkontrakten og veiledningen er fastsatt av Kunnskapsdepartementet, i stor grad basert på et utkast utarbeidet av De nasjonale forskningsetiske komiteer. Statskonsult, som har en kontrakt for konsulentoppdrag har vært konsultert. Departementene har hatt kontrakten på høring. Hensikten med veiledningen er å gi en forklaring på enkelte av punktene i kontrakten, ikke minst på de punktene der standardkontrakten implementerer forskningsetiske krav. Videre gir denne veiledningen anbefalinger på enkelte av punktene der standardkontrakten åpner for alternativer. Veiledningen følger punktene i standardkontrakten. Alle punktene er dog ikke kommentert. Standardkontrakten er først og fremst utarbeidet for å bli brukt av offentlige oppdragsgivere, men skal også kunne brukes av andre. Kontrakten er en mal som det er frivillig å bruke.

1. Parter

Punkt 1 i kontrakten viser partene som inngår kontrakt om forskningsoppdrag – en oppdragsgiver og en oppdragstaker. Ved universitetene og høyskolene er regelen at det er institusjonen, og ikke institutter eller enkeltforskere, som står som avtalepart.

2. Oppdraget

Det er forutsatt i punkt 2 at det lages en prosjektbeskrivelse i et eget bilag, jf. også pkt. 5.

Partene skal i korthet beskrive oppdragets innhold og omfang i punkt 2 i kontrakten. Innholdet og omfanget av oppdraget spesifiseres i en egen prosjektbeskrivelse som legges ved kontrakten. Prosjektbeskrivelsen bør være så detaljert som mulig for å sikre at oppdragsgiver og oppdragstaker har en felles forståelse av hva forskningsoppdraget går ut på og har de samme forventningene til gjennomføringen av oppdraget.

Punktet fastsetter oppdragets start- og utløpsdato. Partene bør enes om en utløpsdato for oppdraget som er realistisk for å hindre at oppdragstaker kommer i en situasjon hvor tidspress fører til at forskeren/forskerne som utfører oppdraget må gå på akkord med sin faglige integritet for å fullføre innen tidsfristen. Tidsplan lages som eget bilag.

Tidsplanen bør inneholde et punkt om når siste utkast skal oversendes oppdragsgiver. Tidspunktet for oversendelse bør være noen uker i forkant av avtalt utløpsdato for å gi oppdragsgiver og oppdragstaker anledning til å drøfte og eventuelt innarbeide kommentarer.

3. Underoppdrag

Punkt 3 omfatter eventuelle underoppdrag. Oppdragstaker kan, etter avtale med oppdragsgiver, sette bort deler av oppdraget til en eller flere underleverandører. Som et alternativ kan det avtales at oppdragstaker fritt kan benytte underleveranse, det vil si uten å avtale med oppdragsgiver om hvem dette eventuelt skal være. Det er viktig å merke seg at bruk av underleveranse ikke fritar oppdragstaker for ansvar og forpliktelser i henhold til avtalen og at oppdragstaker har ansvaret for sine underleverandører.

Eventuelle underoppdragstakere er underlagt krav til taushetsplikt og konfidensialitet.

4. Betaling, regnskapsføring og budsjett

I henhold til merverdiavgiftslovens § 13 er forskningstjenester omfattet av den alminnelige merverdiavgiftsplikten på omsetning av varer og tjenester.

Punkt 4 fastsetter vederlaget for oppdraget og hvordan betalingen skal foregå. Når det inngås kontrakter av lang varighet, kan det være hensiktsmessig at vederlaget utbetales som delbeløp over flere betalingsterminer. Som et alternativ til fastsatte datoer kan oppdragsgiver og oppdragstaker bli enige om at utbetalingene skal skje i forbindelse med bestemte oppnådde resultater. I så fall bør partene utarbeide en milepælplan som angir hvilke resultater som skal utløse betaling.

Dersom det er vanskelig på forhånd å vurdere omfanget og tidsforbruket forbundet med oppdraget, bør det alternativt vurderes å avtale en timepris for de forskjellige involverte. Dette kan eventuelt kombineres med et tak på samlet utbetaling for oppdraget.

Det anbefales å utarbeide et så detaljert budsjett som mulig for oppdraget for å unngå eventuelle tvister. Å sikre ryddighet rundt forhold som betaling, budsjett og regnskapsføring er viktig også i et forskningsetisk perspektiv. Se mer om dette i punkt 10/11 nedenfor om taushetsplikt og offentliggjøring.

Dersom det forutsettes at oppdragstaker skal foreta en, eventuelt flere, muntlig(e) presentasjon(er) av sluttrapport og resultater innenfor avtalt vederlag, bør det presiseres i kontrakten.

5. Valg av tilnærming/metode og kvalitetssikring

Når avtale om forskningsoppdrag inngås, er det oppdragsgiver som fastsetter forskningstema.

Punkt 5 slår også fast at oppdragstaker er forpliktet til å følge akseptable standarder for gjennomføringen av oppdraget. Dette innebærer bl.a. at oppdragstaker har ansvaret for at forskningsmetoder som krever godkjenning av

eksterne instanser, slik som for eksempel Datatilsynet, regional etisk komité eller lignende, fremlegges disse for godkjenning før oppdraget gjennomføres. Når standardkontrakten i dette punktet også slår fast at oppdragstaker skal gjennomføre oppdraget så profesjonelt som forholdene gjør det mulig, er det viktig at oppdraget kvalitetssikres. Det bør fremkomme om slik kvalitetssikring gjøres underveis i prosjektet, og/eller om det gjøres i forhold til sluttproduktet.

6. Orientering/rapportering

Oppdragsgiver har rett til å bli holdt orientert om fremdriften i oppdraget. Av den grunn bør partene avtalefeste på hvilke tidspunkter oppdragstaker skal orientere oppdragsgiver og på hvilken måte orienteringen skal skje. Dette bidrar også til å sikre fremdriften i prosjektet. Det anbefales at orienteringen skjer skriftlig. Ved gjennomføring av enkelte oppdrag kan det være mer praktisk at oppdragstaker orienterer oppdragsgiver når oppdragstaker eller oppdragsgiver finner det hensiktsmessig heller enn til på forhånd fastsatte tidspunkter. Punkt 6 i kontrakten åpner for at partene kan avtale dette.

8. Forsikringer

Husk at staten (alle statlige etater) er selvassurandør og har ikke tillatelse til å tegne egen forsikring.

10. Offentliggjøring og 11. Taushetsplikt

Punkt 10 i standardkontrakten implementerer et grunnleggende forskningsetisk prinsipp, nemlig at forskningsresultater skal offentliggjøres. Offentliggjøring omfatter både publisering (utgivelse) i bokform, i tidsskrift, som rapport, men også annen form for meddelelse, som seminarer og konferanser. Begge parter bør gjøre sluttrapporten elektronisk tilgjengelig, for eksempel på sin hjemmeside. Det er viktig å understreke at dette punktet normalt ikke bare innebærer en rettighet, men som utgangspunkt også en forpliktelse med konsekvenser for både oppdragstaker og oppdragsgiver.

Offentliggjøring inngår som en regulær og vesentlig del av forskningssystemet, og offentligheten har ofte et rimelig krav på at resultater blir gjort kjent. Forskere har også en interesse i å offentliggjøre sine forskningsresultater, også når de er resultat av et betalt oppdrag, blant annet fordi det er et avgjørende virkemiddel i forbindelse med kvalitetssikringen av forskningen. For den utførende forskningsinstitusjonen er offentliggjøring av resultater også viktig for anseelse og tillit utad. Når resultater av forskningsoppdrag offentliggjøres, bidrar det til å avverge mulig mistanke og eventuell kritikk om tilbakeholdelse, underreportering, feilreportering eller en form for vinkling av informasjon som er fordelaktig for oppdragsgiver. Standardkontrakten sikrer oppdragsgivers interesse rundt offentliggjøringen ved at oppdragstaker skal orientere oppdragsgiver før offentliggjøring skjer.

Selv om standardkontrakten legger opp til umiddelbar publisering, vil det i en del tilfeller være grunnlag for å avtale noe annet. Det vises i denne forbindelse spesielt til universiteter og høyskoler som har et lovfestet ansvar for å legge til rette for at forskningens resultater blir utnyttet slik at de på en best mulig måte kommer samfunnet til gode, både i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv. I en del tilfeller vil det være en forutsetning for et forskningsoppdrag, f.eks. med bakgrunn i næringsmessig utnyttelse, at det foreligger en mulighet til å avtalefeste andre løsninger knyttet til publisering. I disse tilfellene vil det ikke være i strid med hensikten bak standardkontrakten at det avtales særskilte bestemmelser om publisering. For å forebygge konflikter er det viktig at partene på forhånd tar stilling til om det er nødvendig å avtale slike presiseringer knyttet til publisering.

De forhold som ellers kan begrunne begrensning i offentliggjøring er som følger: For det første vil universitetene og høyskolene, og eventuelt andre offentlige forskningsinstitusjoner, være underlagt bestemmelsene om taushetsplikt i forvaltningsloven. For universitetene og høyskolene følger dette av universitets- og høgskoleloven § 7-5. Etter § 13 i forvaltningsloven gjelder taushetsplikten noens personlige forhold og tekniske innretninger og fremgangsmåter samt drifts- eller forretningsforhold som vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den som opplysningene angår. Lovens § 13 a og 13 b inneholder begrensninger i taushetsplikten. I tillegg til disse generelle bestemmelsene, inneholder forvaltningsloven § 13 e en særlig bestemmelse om forskeres taushetsplikt, som omfatter opplysninger undergitt taushetsplikt som forskeren får fra et forvaltningsorgan, opplysninger som i forbindelse med forskningsarbeidet er mottatt fra private under taushetsløfte, og opplysninger som gjelder personer som står i et avhengighetsforhold til den instans (skole, sykehus, anstalt, bedrift, offentlig myndighet m.m.) som har formidlet deres kontakt med forskeren. Det er viktig at oppdragstakeren orienterer seg om disse bestemmelsene, slik at de overholdes.

Videre kan annen lovgivning ha bestemmelser om taushetsplikt. Det gjelder for eksempel lov om biobanker av 21. februar 2003.

I tillegg til den taushetsplikt som følger av lovgivningen, vil det kunne være behov for å utsette offentliggjøring. Et relevant hensyn er at en industriell oppdragsgiver vil kunne trenge tid til å implementere resultatene i egen virksomhet før konkurrerende foretak gjør det. Hva som er en rimelig lengde på en slik utsettelse vil være avhengig av den konkrete virksomheten det gjelder, men hovedprinsippet er at offentliggjøringen skal skje etter den på forhånd avtalte utsettelsesperioden. I visse typer kontrakter bør det vurderes å ta inn et punkt om at overordnede interesser kan gjøre det nødvendig å sette til side avtalen om når offentliggjøring skal finne sted. Oppdragstaker plikter å varsle oppdragsgiver dersom han underveis avdekker resultater som tilsier at disse bør offentliggjøres umiddelbart (for eksempel av hensyn til folkehelsen). Dersom oppdragsgiver

motsetter seg slik offentliggjøring, vil oppdragstaker kunne bryte med dette og offentliggjøre resultatene tidligere i henhold til lovbestemmelser om varsling. Oppdragstaker vil her måtte avveie lojalitetsplikten til oppdragsgiver (som innleid arbeidskraft) mot overordnede samfunnsinteresser etter at interne prosedyrer er forsøkt uten tilfredsstillende resultat.

Et annet relevant hensyn som tilsier utsettelse av offentliggjøring er for å sikre at forskningsresultatene kan patentbeskyttes. Et vilkår for patentbeskyttelse er at oppfinnelsen ikke er allment tilgjengelig før den patentsøkes. Dersom det er aktuelt å patentbeskytte forskningsresultatene i Norge og/eller i utlandet, må det inngås avtale som sikrer at offentliggjøring utsettes til patentsøknad er innlevert. For å ivareta det overordnede hensynet til offentliggjøring, bør det fastsettes en frist for når patentsøknaden skal være innlevert, for eksempel en seks måneders frist. I tillegg til dette er det i avtalen tatt inn en bestemmelse tilsvarende forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 2 for å beskytte oppdragsgivers forretningshemmeligheter.

Punkt 10 i standardkontrakten legger også opp til at partene skal avtale en tidsbestemt utsettelse av publiseringen dersom det oppstår uenighet om tolkningen av forskningsresultatene. Utsettelsen bør være så kort så mulig. Den bør avpasses den tid som partene antar at oppdragsgiver eventuelt vil trenge på å gjennomføre forberedelser før publiseringen, og uansett ikke være lengre enn et par uker.

Når standardkontrakten i punkt 10 fastsetter at det skal gå frem i hvilken grad oppdragsgiver har finansiert oppdraget, er det ut fra to hensyn: For det første kan oppdragsgiver ha interesse i at det kommer frem at vedkommende har betalt for å frembringe ny kunnskap. For det andre har offentligheten en interesse i å kjenne til drivkreftene bak et forskningsresultat. Ved å tilkjenne økonomiske bindinger i forbindelse med gjennomføring av et oppdrag, sikrer man for eksempel at offentligheten kan vurdere om relevante hypoteser er utelatt.

Ved oppdrag som går over lengre tid anbefales det at partene inngår avtale om offentliggjøring av delrapporter.

Punkt 11 ivaretar ellers hensyn til taushetsplikt og personvern.

12. Rettigheter til forskningsresultater

Det kan knytte seg betydelige interesser til eierskap til både forskningsresultater, forskningsdata, metoder og fremgangsmåter, samt fysisk materiale som er frembrakt ved forskning (heretter kort: forskningsresultater). Hvem som skal ha rettighetene til de resultater som oppdraget frembringer må avtales særskilt. Det er viktig å skille eierskap fra bruksrettigheter i denne sammenheng. Punkt 12 i standardkontrakten legger opp til at normalt vil eierskap til ulike forskningsresultater og informasjonen tilhøre den part som har brakt dem inn i

oppdraget. Med visse begrensninger vil begge parter imidlertid ha en bruksrett til å utnytte kunnskap som parten er tilført i forbindelse med oppdraget. Samtidig åpner standardkontraktens punkt 12 for at partene kan inngå en avtale som avviker fra normalsituasjonen og spesifiserer særlige forhold. I mange tilfeller vil det ikke være konflikt mellom oppdragsgiverens og oppdragstakerens bruksinteresser, i og med at de som regel er rettet mot ulike virksomhetsformål. Derimot kan det være økonomiske interesser knyttet til eierskap av forskningsresultater som potensielt kan skape konflikt. Derfor er det viktig at disse forhold avklares ved inngåelse av kontrakten.

Partene bør også avtale om den som skal ha rettighetene også skal ha rett til endring og videreoverdragelse (jf åndsverkloven § 39b). Dersom oppdragsgiver skal ha rett til rådata, bør det presiseres i avtalen.

Forskningsresultater kan være beskyttet på forskjellig måte. For det første kan det være knyttet immaterielle rettigheter til resultatene. For eksempel vil vitenskapelige verk være beskyttet som åndsverk, som gir enerett til eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring for allmennheten. For det andre kan forskningsresultatene inneholde en eller flere oppfinnelser som kan patentbeskyttes i Norge og/eller i utlandet. Forskningsresultater kan også ha annen immaterialrettslig beskyttelse, dataprogrammer er for eksempel beskyttet som åndsverk etter åndsverkloven, og databaser har en særskilt beskyttelse etter åndsverkloven § 43. Også annen lovgivning kan komme til anvendelse. Forskningsresultatene kan også være beskyttet som forretningshemmeligheter hvis resultatene inneholder forretningshemmeligheter fra oppdragsgiveren, jf bestemmelsen om offentliggjøring som er kommentert over (pkt 10).

Forskningsresultater kan også foreligge i form av fysisk materiale, så vel organisk som ikke-organisk materiale. Slikt materiale vil være underlagt eiendomsrett.

Punkt 12 i standardkontrakten vil derfor være et utgangspunkt for forhandlinger. Et alternativ for å ivareta oppdragsgivers interesser vil være at oppdragsgiver får en ikke-eksklusiv lisens til å utnytte resultatene på den måte og i den utstrekning som er nødvendig for at han skal kunne nyttegjøre seg resultatene på forutsatt måte. Mange oppdragsgivere vil imidlertid kreve mer omfattende rettigheter enn dette, for eksempel helt eller delvis eksklusive rettigheter til resultatene. Oppdragstakeren må derfor vurdere hvilken overdragelse av rettigheter til oppdragsgiver som er til hinder for egen virksomhet, for eksempel rettigheter som er nødvendig for bruk i videre forskning og undervisning.

Tredje ledd fastsetter at oppdragstaker – her den oppdragstakende forskningsinstitusjonen - forplikter seg til å ha avtaler med sine ansatte og eventuelle underleverandører som sikrer oppdragstaker de rettigheter som er nødvendig for å oppfylle avtalen. Det er viktig å være klar over at utgangspunktet etter norsk rett er at de immaterielle rettighetene ligger hos den som frembringer

resultatene, hva enten dette er en ansatt eller en underleverandør. Fra dette gjør arbeidstakeroppfinnelsesloven unntak for patenterbare oppfinnelser, idet oppdragstakeren (institusjonen) under visse forutsetninger og innen lovens frister har rett til å kreve overført til seg retten til oppfinnelser som gjøres av ansatte. Det vil også på sedvanerettslig grunnlag være holdepunkter for at rettigheter helt eller delvis går over til arbeidsgiveren. I forskningsprosjekter hvor det er avtalt med tredjemann (oppdragsgiver) at oppdragsgiver eller institusjonen skal ha retten til resultatene, må det antas at de forskere som deltar i prosjektet, og som er kjent med avtalebetingelsene, aksepterer at rettighetene skal overdras. For å unngå uklarhet om rettighetsforholdene, bør institusjonene imidlertid inngå klare avtaler som sikrer institusjonen rettighetene, for egen bruk eller for hel eller delvis overdragelse til oppdragsgiver. I alle forskningsoppdrag der en kan forvente patenterbare forskningsresultater bør slike avtaler inngås ved kontraktinngåelse.

13. Vurdering av oppdraget

Partene kan i følge punkt 12 også inngå avtale om at den andre parten bidrar til å vurdere forskningsoppdraget og dets resultat. Dette kan for eksempel være vurdering av:

- o Samarbeid mellom Oppdragsgiver og Oppdragstaker i perioden oppdraget ble gjennomført
- o Oppdragets faglige nytte
- o Oppdragets samfunnsmessige nytte
- o Oppdragets økonomiske nytte
- o

Annet: _____

Dette kan være nyttig for begge parter med tanke på fremtidige oppdrag, med samme part eller en annen. Partene må avtale om den parten som avkreves bidrag til vurdering av oppdraget skal få vederlag for bidrag.